

Ainevaldkond „Kunstiained“

Sisukord

1. Üldalused	2
1.1. Valdkonnapädevus	2
1.2. Ainevaldkonna õppeaine arvestuslik maht	2
1.3. Ainevaldkonna kirjeldus	2
1.4. Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks	4
1.5. Õppe kavandamine ja korraldamine	4
1.6. Hindamine	5
1.7. Õppekeskkond	7
2. Ainekavad	9
2.1. Muusika	9
I kursus. „Uusaegse helikeele kujunemine“	21
II kursus. „Klassitsism ja romantism: rahvuslikkuse kujunemine muusikas“	23
III kursus. „Eesti muusikalugu“	25
2.2. Kunst	27
I kursus. „Kunsti ajalugu: antiikajast romantismini“	33
II kursus. „Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil“	35

1. Üldalused

1.1. Valdkonnapädevus

Kunstiainete valdkonnapädevuse kujundamise esmane alus on äratada valdkonna vastu huvi ja hoida seda järjekindlalt.

Kunstiainete valdkonnapädevus on universaalne ja väljendub selles, et gümnaasiumi lõpuks õpilane eakohaselt:

- 1) teadvustab oma sidet muusika, kunsti ja visuaalkultuuriga ning Eesti ja maailma kultuuripärandiga;
- 2) loob, uurib ja tõlgendab, kasutades muusika, kunsti ja visuaalkultuuri väljendusvahendeid, teadmisi ning meetodeid;
- 3) mõtestab ning reflekteerib eri kultuurinähtusi, enda ja kaasõppijate loometegevust;
- 4) mõistab muusika ja kunsti osatähtsust nüüdisaegses ühiskonnas;
- 5) osaleb kunstide suhtluses tõlgendamist vajava sõnumi edastaja ning vastuvõtjana informeeritult ja kriitiliselt;
- 6) on loova eluhoiakuga ja lahendab probleeme loovalt.

1.2. Ainevaldkonna õppeaine arvestuslik maht

Kunstiainete valdkonda kuuluvad kohustuslike õppeainetena muusika ja kunst, mille kohustuslikud kursused on järgmised:

1. Kunst – 2 kursust: „Kunst ja kunstiajalugu“ ning „Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil“.
2. Muusika – 3 kursust: „Uusaegse helikeele kujunemine“, „Klassitsism ja romantism: rahvuslikkuse kujunemine muusikas“, „Eesti muusikalugu“. Igas kursuses on hõlmatud muusikaline eneseväljendus: laulmine, pillimäng, omalooming.

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus

Kunstiainete valdkonnapädevus lähtub arusaamast, et õpilase areng on elukestev ja mõjutatud kultuurist ning kunstid (muusika, kunst, kirjandus, draama, film, tants) ja kultuur laiemalt (visuaalkultuur, pärand- ja pärimuskultuur jms) on inimese dialoogipartnerid kogu elu jooksul. Kunstid on olulised väärtushinnangute, suhtluskultuuri, empaatia ning kriitilise mõtlemise arendamise vahendid. Kunstide kui professionaalse kõrgkultuuri loomingu kõrval on tähtsad ka uuriv ja leiutav looming ning kultuur mõtestatud inimtegevusena laiemalt.

Kunstiained rõhutavad õppes koondumist viie põhimõtte ümber:

1) kunstid vajavad tõlgendamist. Kunstide kõne ei ole sõnasõnaline, kunstiteosed pakuvad erinevaid tõlgendusvõimalusi ja tähendusi, mis põhinevad alati maailmavaatel, varasemal elu- ja kunstikogemusel ning on juhitud tunnetest, samuti kogemise kontekstist. Tõlgendamise puhul on alati võimalik lähtuda eri vaatepunktidest ja ootustest. Isiklik kogemus kasvatab kogemuse tähenduslikkust õpilase jaoks. Kunsti ja muusikat õppides on vaja toetada tõlgendamisoskuse teket;

2) kunstid toetavad mitmekülgset loovust. Kunsti ja muusika õppimine kujundab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mis tahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni. Kunstidega tegelemine gümnaasiumis toetab õpilooovust (uudsed tähenduslikud kogemused ja nende mõtestamine, uurimis- ja refleksioonioskused) ning argilooovust (fantaasia, maailma uudne mõtestamine enda jaoks, uudne toimimisviis igapäevaelus);

3) kunstid toetavad esteetilise tundlikkuse kasvu ning inimese heaolu. Kunsti ja muusika õppimine gümnaasiumis võimaldab õpilasel ära tunda, emotsionaalselt kogeda ja hinnata enda ümber subjektiivset ilu (kuuldavat, kombatavat, nähtavat, abstraktset) ning nautida seda samavõrra nagu teiste oskusi või meisterlikkust. Ilu ja meisterlikkuse väärtustamine toetab rahulolu ja tähenduse leidmist maailmas, suurendab maailmaga seotuse tunnet ning innustab inimest püüdlema oma eesmärkide poole. Kunstiainetel on tähtis osa muutuvates oludes isiklikku ja ühiskondlikku heaolusse panustava inimese kujundamisel;

4) kunstiaineid õppides arenevad kinesteetilised oskused ja kognitiivsed võimed, mis on lahutamatult seotud loomega – musitseerimise ja visuaalkunsti, ent ka performatiivsete kunstide loomisega. Kunstitegevustes toetatakse sügavama kognitiivse võimekuse kujunemist. Õppimine (sh musitseerimine ja visuaalkunst, kuid ka performatiivsete kunstide loomine) on sügavam, kui see toimub terviklikult nii keha kui ka vaimu ja eri meelte koostöös;

5) kunstide õppimine toetab iseenda mõistmist ja mõtestamist ning üldpädevuste omandamist sisukalt ja terviklikult. Kunsti ja muusikaga järjepidev tegelemine toetab õppija eneseusalduse kujunemist ja eneseväärikust. Kunstide kaudu saab tõhusalt arendada kognitiivseid oskusi, nagu loov ja kriitiline mõtlemine, refleksiooni- ja analüüsioskused, samuti mittekognitiivseid oskusi, nagu avatus, otsustusvõime ja riskijulgus.

Valdkonnasisene lõiming tugineb kunsti ja muusika kokkupuutepunktile. Kunst ja muusika jagavad sarnaseid baasmõisteid, mille sisu on aga erialade väljendusvahenditest lähtudes ainuomane; ka kontseptsioonide sisu ei pruugi kattuda. Seetõttu on kunsti ja muusika lõimingukeskmeks ühised aspektid:

- 1) teose, autori ja loomingu määratlus;
- 2) esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika;
- 3) ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõna-, muusika- ja tantsuteater, film);
- 4) nüüdisaegsed mitmemeelelised kunstinähtused (video ja performance, nüüdistirkus, installatiivne ja uusmeedia kunst jms).

1.4. Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks

Kunsti ja muusika õppimise kaudu toetatakse õpilastes kõigi riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste arengut. Üldpädevuste saavutamist toetab õppeainete eesmärgipärane lõimimine teiste valdkondade õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine. Selle tulemusel kujuneb õpilasel suutlikkus rakendada oma teadmisi ja oskusi eri olukordades, kujundada enda väärtushoiakuid ja -hinnanguid ning võimalus omandada ettekujutus ühiskonna kui terviku arengust. Seejuures on väga tähtis aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö õpilase kogu õppeaja vältel. Üldpädevuste kujundamise ning läbivate teemade käsitlemise ja lõimingu korraldamise põhimõtted määratakse kooli õppekava üldosas ning rakendamine täpsustatakse valdkonnakavas.

1.5. Õppe kavandamine ja korraldamine

Õpe on õppijakeskne, toetab õpimotivatsiooni hoidmist ja õpilaste kujunemist aktiivseiks ja iseseisvaiks õppijaiks ning loovaiks ja kriitiliselt mõtlevaiks ühiskonnaliikmeiks, kes suudavad teha valikuid ning vastutada oma õppimise eest.

Õpet kavandades ja korraldades lähtutakse õppekava üldpädevustest, kooli väärtustest, gümnaasiumi lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust ning läbivate teemade ja lõimingu rakendamise põhimõtetest.

Gümnaasiumis õpet kavandades ja korraldades teevad õpetajad koostööd, seejuures:

- 1) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huve, individuaalset eripära ja isikupäraseid erivõimeid, kasutatakse diferentseeritud ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpi- ja eluraskustele, pakutakse õpiabi ja tuge õpivalikutes;
- 2) võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas, kunsti ja muusika uusimaid käsitlusi ning valdkonnas toimunud arengut ja seostatakse neid, rakendades didaktika nüüdisaegseid käsitlusi;

- 3) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta jooksul ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks; suunatakse õppijat oma õppimist mõtestama ja kavandama ning õpikoormust jagama;
- 4) võimaldatakse õpet nii iseseisvalt kui ka koos teistega, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi, mõtestatakse ja analüüsitakse õppimist, suunatakse tegema teadvustatud ja teadlikke valikuid ning võtma vastutust oma õppimise eest;
- 5) kaasatakse õpilasi õppe kavandamisse, plaanitakse õppes aega eesmärkide ja taotletavate õpitulemuste saavutamise viiside ja hindamiskriteeriumide läbiarutamiseks ning refleksiooniks;
- 6) võetakse piisavalt aega terviklike õppeühikute, mitmeid osaoskusi arendavate, õppijate jaoks tähenduslike tulemusteni viivate õppeülesannete tegemiseks;
- 7) rakendatakse uurivat ja probleemilahendustele suunatud õpet, kasutatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja analüüsi soodustavaid tegevusi, laiendatakse õpilaste teadmisi mitmekülgset, tutvustatakse valdkonna aktuaalsete probleemide näiteid;
- 8) rakendatakse nii traditsioonilisi kui ka nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, arendatakse info kriitilise otsimise ja hindamise pädevust, arvestades autoriõigust ja uurijaetikat;
- 9) kasutatakse mitmekesist õpikeskkonda: loodus- ja linnakeskkonda, arvuti- ja multimeediaklassi, virtuaalkeskonda jne, käiakse õppekäikudel, kontsertidel, teatrites, näitustel, muuseumides, stuudiotel, muusikakoolides, looduses, raamatukogudes jm;
- 10) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga, et kogu ainekäsitus oleks elulähedane, õpilasele eakohane ja tähenduslik; seostatakse õppesisu nii Eesti kui ka maailma kunsti ja rahvakultuuri näidetega.

1.6. Hindamine

Hindamine kunstiainetes suunab ja julgustab õpilasi õppima ning tekitab ja hoiab huvi kunsti ja muusika vastu. Hindamise aluseks on gümnaasiumi riikliku õppekava üldosas sätestatud, kunsti ja muusika ainekavades esitatud õpitulemused ning kooli kehtestatud hindamisjuhised. Hindamise nõuded ja korraldus, sh mittediferentseeritud hindamise kasutamine ja kooliõppekava väliselt, sh mitteformaalhariduses omandatud teadmiste ja oskuste arvestamine, täpsustatakse kooli õppekavas.

Hindamise käigus saavad õpilased mitmekülgset tagasisidet oma töökultuuri ja töö ning individuaalse arengu kohta, millega toetatakse nende kujunemist positiivse minapildi ja

adekvaatse enesehinnanguga ennastjuhtivaiks õppijaiks. Hindamisega luuakse õpilastele võimalusi tuua õppe ajal esile oma edusamme, julgustades neid enda tugevaid külgi kasutama ja uusi oskusi arendama. Neile võimaldatakse erinevaid viise eneseanalüüsiks ja kaaslastelt tagasiside saamiseks ning selle aktseptimiseks. Õpetaja saab hindamise varal teavet oma õpetamise tulemuslikkuse kohta ning sisendit nii õppetegevuse kui iseenda pädevuste arendamiseks.

Õpilased kaasatakse nii oma tööd hindama kui ka kaasõpilastele tagasisidet andma.

Õpilasele on õppeühiku (õppetegevuste kogum, mis on suunatud samade õpitulemuste saavutamisele) alguses teada, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamiskriteeriumid.

Õpilast suunatakse õppe vältel oma õppimist ja seatud eesmärkide saavutamist analüüsima ning reflekteerima.

Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse tagasisidet üldpädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemise kohta antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangutega. Õpilase seisukohtadele ühiskonnas ja maailmas toimuva kohta antakse sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid pööratakse tähelepanu ka õpilase keelekasutusele, sh kunsti- ja muusikaterminite õigele kasutusele ja õigekirjale, mida arvestatakse hindamisel ülesande eesmärgi ja kokkulepitud hindamiskriteeriumide põhjal.

Hindamisel lähtutakse õppimisele seatud eesmärgist ja hinnatakse seda, mida on õpetatud, rakendades nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida esitatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnatena. Diagnostilise hindamise käigus selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, ainealased väärtusaamad ning spetsiifilised õpiraskused, et kavandada edasist õppimist ja õpetamist.

Erineva keerukusastmega teadmiste, oskuste ja hoiakute hindamise võimaldamiseks kasutatakse mitmekesiseid hindamisviise ja -vorme. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub seatud õppe-eesmärkidest ja eeldatavast õpitulemusest.

Kunstiainete valdkonnapädevuse omandamisel on oluline roll õppe jooksul toimival kujundaval hindamisel, mis toetab õpilase eneseusku ja innustab teda oma võimeid arendama. Kujundava hindamise kaudu saab õpilane temale arusaadaval viisil esitatud suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kujundava hindamise rakendamist toetab õppeolukorras tehtud töö õpilasepoolne dokumenteerimine nt kavandite, jooniste, õpimapi, blogina vms.

Kunstiainetes väärtustatakse harjutamist. Lisaks õpitulemuste saavutamise toetamisele keskendutakse kujundava hindamise käigus järgmistele aspektidele:

- 1) loovuse arengu toetamine (probleemide märkamine, mõtete voolavus ja paindlikkus, originaalsus, probleemilahendamisoskused, refleksioon);
- 2) huvi ning nii õppes kui ka kunsti- ja kultuurielust aktiivse osavõtu toetamine;
- 3) isikliku sideme loomine ainega ja isikupärase väljenduslaadi otsimine;
- 4) sallivuse areng ja silmaringi avardamine.

Kooli õppekavas kehtestatud hindamisjuhiste põhjal võib arvestada tunnist osavõtu aktiivsust ja tunnivälist muusikategevust (nt osalemine koolikooris, orkestris, ansamblis, esinemine kooliüritustel, kooli esindamine konkurssidel/võistlustel, sh muusikaolümpiaadil). Kokkuvõtvalt hinnatakse üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul. Kokkuvõtvalt hinnates lähtutakse õppes kui tervikust ja taotletavatest õpitulemustest, seejuures arvestatakse, et hinnatel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal. Hindamiskriteeriumid loob õpetaja õpilasi kaasates kooli kehtestatud hindamisjuhiste järgi.

1.7. Õppekeskkond

Õppekeskkonda kujundades lähtutakse riikliku õppekava alusväärtustest ning luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu.

Kunstiainete valdkonnapädevuse kujunemise eeldus on õppimist, loovust ja eneseväljendust toetav sotsiaal-emotsionaalne, vaimne ja füüsiline õppekeskkond, mis peab soodustama õpilase autonoomiat, olema kaasav, piisavalt struktureeritud ning vastama õpilaste võimetele, mis on loovuse ja originaalsuse arendamisel ning avaldumisel oluline. Eriti tähtis on psühholoogilist baasvajadust arvestav keskkond.

Kunstid on muutuvad, vastuolusid tekitavad ning väärtuste ja kokkulepete piire kompavad, mistõttu on eriti tähtis tagada turvaline vaimne keskkond, mille kujundamisele aitavad kaasa hinnanguvabad arutelud ja õpetaja pädevus tulla toime väärtuskonfliktidega.

Füüsilise õppekeskkonna tagab kunstiainete õppimiseks kool, võimaldades õpet ruumis, mis on varustatud kvaliteetsete, õpilastele kokkulepitud korras kättesaadavate töövahendite ja materjalidega vabaks kasutamiseks, et toetada valikute tegemise oskust ja loovat eneseväljendust. Õpe toimub ka autentsetes keskkondades, linnaruumis, kontserdisaalides, näituse- ja etendusasutustes, kooli ümbruses, paikkonna kultuuriasutustes ning mujal.

Kunsti õpetamiseks on vaja:

- 1) iseseisvaks ja rühmatöökõks vajalikku pinda eri formaadis (ka suure formaadiga) tööde tegemiseks;
- 2) 500-luksise päevavalgusspektriga valgustust tööpinnal ning käte ja töövahendite puhastamise võimalust;
- 3) reguleeritava kõrgusega molberteid või laudu koos joonistusalusatega ning tööde kuivatamise, hoiustamise ja eksponeerimise võimalusi;
- 4) kunstiraamatuid, ajakirju ja teatmeteoseid;
- 5) videoprojektori, foto- ja videokaamerate, arvutite, skanneri ja printeri kasutamise võimalust ning internetiühendust.

Muusika õpetamiseks on vaja:

- 1) muusikategevusteks, sh rühmatöökõks, ja liikumiseks sobivat teisaldatava mööbliga piisavalt ventileeritavat ruumi;
- 2) mitmesuguseid vahendeid: klaver, noodijoonestikuga tahvel, noodipuldid, rändnoot, astmetabel, klaviatuuritabel;
- 3) musitseerimiseks vajalikke pille: Orffi instrumentarium (rütmi- ja plaatpillid), plokkflöödid või väikekanded, akustilised kitarrid, ukuleled vm;
- 4) tehnovahendeid kontakt- ja digiõppe korraldamiseks: fono- ja videoteek, kohased voogedastusplatvormid; salvestatud muusika esitamise vahendid (muusikakeskus hifi, arvuti + kõlarid); muusika õppimiseks ja loomiseks sobivad rakendused (äpid), nt noodistusprogramm, salvestusprogramm jt; videoprojektor.

2. Ainekavad

2.1. Muusika

Õppeaine kirjeldus

Muusikal kui universaalsel suhtlusvahendil on läbi aegade olnud tähtis osa laste ja noorte vaimsel, moraalsel ning esteetilisel kasvatamisel. Muusikaõpetuse taotlus on luua muusikateadmiste, -oskuste ja -kogemuste süsteem. Üldhariduskooli muusikaõpetuse eesmärk on tekitada huvi muusika ja musitseerimise vastu ning kujundada harmoonilist ja loovat isiksust. Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodile ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele. Muusikaga tegelemine rikastab tundeelu, kujundab esteetilisi hoiakuid ning kultuurilisi tõekspidamisi. Muusikaõpetuse kaudu luuakse võimalused muusikaoskuste arenguks, avatakse ja avardatakse muusikaga tegelemise viise ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste sotsiaal-kultuurilisi väärtushinnanguid ja muusikamaitset.

Muusikaõpetuses tähtsustatakse:

- 1) ühislaulmist kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist väljendust ja edasikandjat;
- 2) loomingulist eneseväljendust;
- 3) õpilase loova ja kriitilise mõtlemise arengu toetamist;
- 4) õpilase isiklikku suhet muusikaga ning muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena;
- 5) muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujunemisel;
- 6) õppija huvi ja isikupära.

Muusika õppeaine sisu on musitseerimine (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, omalooming), muusika kuulamine ja muusikalugu, muusikaline kirjaoskus ning õppekäigud. Muusikaõpetuse kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes järgmisi osaoskusi:

- 1) laulmine;
- 2) pillimäng;
- 3) omalooming;
- 4) muusika kuulamine.

Muusikaõpetuse lahutamatu osa on muusikaline eneseväljendus, millega arendatakse õpilase isikupära, omandatakse oskused ja teadmised üksi ning koos musitseerimiseks ja loominguliseks eneseväljenduseks.

Musitseerimine on keskne tegevus muusikateadmiste ja -oskuste omandamiseks ning loova ja harmoonilise isiksuse kujunemiseks. Nii rühmas kui ka üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, hoolivust, paindlikkust ja tundetarkust ning juhitakse õpilaste enesehinnangut ja õpimotivatsiooni.

Ühislaulmise ning koorilauluga arendatakse sotsiaalseid oskusi, kujundatakse rahvuslikku eneseteadvust ja isamaa-armastust.

Omalooming on seotud kaasmängude, saadete, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, muusikalise liikumise ja tekstide loomisega, mille käigus luuakse võimalused muusikalise eneseväljenduse ja esinemisjulguse kujunemiseks ning arenemiseks. Omaloomingulises tegevuses rakendatakse ning kinnistatakse muusikateadmisi ja -oskusi.

Muusika kuulamisega arendatakse kuulamisoskust, tähelepanu, analüüsivõimet ja võrdlusoskust.

Muusikaloos tutvustatakse erinevaid muusika väljendusvahendeid, stiile, heliloojaid ja interpreete ning omandatakse kultuuriloolisi teadmisi.

Muusikalise kirjaoskuse all mõistetakse ainekavas sisalduvat elementaarset noodikirja lugemise oskust, mida omandatakse musitseerides ja mis loob eeldused muusika teadlikumaks mõistmiseks. Muusika võimaldab osaleda kultuuris mitmel viisil ja kujundada elukestvat harrastust.

Õppekäigud (sh virtuaalsed) kontserdipaikadesse, teatritesse ning muuseumidesse kujundavad õpilaste silmaringi ja muusikamaitset, teadmisi kohalikust, oma riigi ja Euroopa kultuuripärandist ja nende rollist maailmas ning peamistest kultuurisaavutustest (sh popkultuurist). Muusikaõpetuse lahutamatu osa on osalus kooli kontserdielul, et õpilased omandaksid kogemusi nii esineja, kuulaja kui ka korraldajana. Muusikaõpetust kavandades ja korraldades leitakse tunnivälise loometegevuse võimalusi (koorilaul, solistid, ansamblid, orkestrid, kontsertide jm esinemiste kavandamine, töötoad jms).

Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) huvitub muusikast kui kunstiliigist, väärtustab helikultuuri eri ilminguid, teadvustab ja arendab muusikategevuste kaudu oma võimeid;
- 2) teadvustab ning mõistab muusika ja muusikalise suhtlemise rolli enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena, identiteedi kujundajana ning ümbritseva maailma mõtestajana; on kujundanud valmisoleku elukestvaks muusikaharrastuseks;
- 3) osaleb aktiivselt musitseerimises: tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest rühmas (klassis, kooris, ansamblis vm);
- 4) teadvustab ennast rahvuskultuuri kandjana: väärtustab Eesti muusikatraditsioone ja on nende edasikandja laulja ja/või pillimängijana ning osaleb laulupidudel;
- 5) seostab muusikat ja helikultuuri teiste eluvaldkondadega, mõistab kultuuri, ühiskonna, teaduse ja tehnoloogia omavahelisi seoseid;
- 6) rakendab omandatud muusikateadmisi ja -oskusi loometegevuses: julgeb katsetada, aktseptib enda ja kaaslaste muusikalise eneseväljenduse viise;
- 7) suhtub kriitilis-loovalt muusika ja kultuurimaastiku ilmingutesse, muusikaüritustel ja õppekäikudel kogetusse, oskab oma arvamusi teadmiste põhjal analüüsida ja tõlgendada;
- 8) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 9) mõistab enda õigusi ja kohustusi helikultuuri tarbijana, oskab hinnata muusikamaailmas tegutsevate inimeste tööd;
- 10) tegutseb eetilisel ja ohutult (sh autoriõigust arvestades) nii reaalses kui ka virtuaalses kultuurikeskkondades, suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia kujundatud keskkonda.

Õpitulemused

Musitseerimine: laulmine, pillimäng, omalooming (I–III kursus)

Õpilane:

- 1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
- 2) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 3) laulab ühe- ja/või mitmehälseid laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;

- 4) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;
- 5) musitseerib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
- 6) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (regivärss, laulusõnad jm);
- 7) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, laulusaateid jm;
- 8) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Muusika kuulamine ja muusikalugu (I–III kursus)

Õpilane:

- 1) leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel;
- 2) teab Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi; tunneb eesti pärimusmuusikat, rahvusliku muusikakultuuri sünnilugu ning loob seoseid Eesti muusikakultuuri mineviku ja nüüdisaja vahel;
- 3) võrdleb käsitletud ajastute (keskaja, renessansi, baroki, klassitsismi, romantismi, 20. sajandi) üldkultuurilist tausta, loob seoseid varasemate aegade ja nüüdisaja muusikakultuuri vahel ning mõistab muusika rolli eri ajastuil;
- 4) eristab ja võrdleb muusikanäidete varal eri ajastute muusikat; põhjendab oma arvamust, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale;
- 5) leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiuurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi;
- 6) teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi;
- 7) väljendab oma arvamust ning analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid muusikaüritusi ja õppekäike, rakendades omandatud teadmisi ning muusikasõnavara;
- 8) kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi;
- 9) teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes.

Lõiming teiste õppeainetega

Eesti keel. Tekstide võrdlev ja kriitiline analüüs; teadlik kirjutamine, sh teksti eesmärgistamine, adresseerimine, põhiidee sõnastamine, materjali kogumine ja süstematiseerimine, allikate refereerimine ja usaldusväarsuse hindamine, andmete võrdlemine, analüüsimine, üldistamine ja järeldamine; arutlev ja kriitiline kirjutamine; keele teadvustamine

rahva ja riigi identiteedi osana; suuline esinemine; ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ja eristamine; suulise ja kirjaliku teksti konspekterimine ja kokkuvõtte tegemine; erinevate aime- ja teadustekstide lugemine ja mõistmine; teabeotsinguoskuste tõhustamine; teaduslike, ajakirjanduslike, arutlevate, arvamuslimede vm tekstide lugemine ja koostamine; muusika oskussõnavara omandamine; laulusõnade tähenduse selgitamine.

Kirjandus. Kirjandustunnis käsitletavate luuletajate tekstidel põhinevate laulude laulmine; laulutekstina kasutatava luuletuse kui terviku mõistmine; tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine; pärimuse kogemine, kogumine ja säilitamine; rahvaluule olemus, põhiliigid ja žanrid; folkloor internetis ja avalikus ruumis; antiikmütide, piiblilugude, kirjanduslike arhetüüpide käsitlemine muusikateostes; eri ajastutele ja stiilidele iseloomulikud tunnused ja žanrid nii muusikas kui ka kirjanduses; eri ajastute ja stiilide luule laulutekstidena; rahvuslik ärkamisaeg; eesti kultuuritegelased paguluses.

Kehaline kasvatus. Hingamine; rüht; koordinatsioon; rütm; mäng kehapiiril; laulu- ja ringmängud, erinevate rahvaste tantsud; tippportlane *versus* tippmuusik.

Kunst. Erinevate ajalooperioodide eetilised ja esteetilised seisukohad. Kunstistiilidele omaste tunnuste avaldumine erinevates kujutava kunsti valdkondades ja muusikas. Muusika ja kunsti arenguloo seosed, sealhulgas eesti muusika ja eesti kunsti arenguloo seosed. Teose, autori ja loomingu määratlus; esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika; ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõna-, muusika- ja tantsuteater, film); nüüdisaegsed mitmemeelelised kunstinähtused (video ja *performance*, nüüdistirkus, installatiivne ja uusmeedia kunst jms). Uurimuslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd või loomingulised projektülesanded: video, animatsiooni, *performance*’i, etenduse, maali vms helindamine; videoklipi loomine kultuuriväärtuslikest ehitistest ja selle helindamine. Plakati loomine kontserdi reklaamimiseks, kontserdikava illustreerimine.

Bioloogia. Hingamine ja hingamiselundid, hääl, hääleorgan, resonaatorid, hääle tekitamine, hääle tervishoid, häälemurre, kastraatlauljad, kuulmine, kuulmisorgan, absoluutne kuulmine (1. kursus – Organismide areng. 2. kursus – Organismide energiavajadus. Hingamine); pärilikkus autorite ja interpretide näitel (1. kursus – Mehe ja naise sugurakkude areng ja arengut mõjutavad tegurid. 3. kursus Pärilikkus ja muutlikkus); vaimne tervis, muusika

teraapiline mõju (1. kursus – Organismide eluiga mõjutavad tegurid. Inimese vananemisega kaasnevad muutused ja surm).

Füüsika. Akustika: heliallikas, võnkumine ja helilaine võngete sagedus, helilaine, helikõrgus, absoluutne kuulmine, heli omadused, heli omaduste mõõtühikud, kaja, müra (2. kursus – Võnkumine ja lained); muusikatööstus - valgus ja valgustehnika, helivõimendus, akustilised instrumendid *versus* elektrofonid (4. kursus – Elektrivool ja selle toimed); muusika mõiste, muusika teke ja olemus. Muusika roll vanadel kultuurrahvastel. Eesti muusikaelu 20. sajandi II poolel, nt Urmas Sisaski looming (5. kursus – Astronoomia ja kosmoloogia).

Geograafia. Riikide asukohad maailmakaardil, erinevad kultuurid (I kursus – Maailma rahvastik ja asustus); kultuuri ja ühiskonna areng (I kursus – Ühiskonna areng ja muutused maailmamajanduses); muusikatööstus (III kursus – Energiamaajandus ja keskkonnaprobleemid); globaliseerumise mõjud maailma eri regioonides.

Keemia. Pillide materjalid (2. kursus Metallid).

Matemaatika. Uurimuslike ülesannete lahendamine statistiliste või muude matemaatiliste meetodite abil; andmete lugemine joonistelt; taktimõõt kui aritmeetilise jada vahe; osa leidmine tervikust (vormiõpetus).

Ajalugu. Erinevatele ajastutele omane ideoloogia, selle kujunemine seoses ühiskonna arengu, usu ja teadussaavutustega. Eetilised ja esteetilised seisukohad, mille kaudu on võimalik aru saada teatud perioodil loodud muusikast. Erinevate ajalooperioodide peegeldused Eesti ja Euroopa muusikakultuuris, oluliste ajaloosündmuste kajastumine muusikateoste teemana; muusika ajaloo mõjutajana; informatsiooni tõlgendamine. Ajaloo isikustamine heliloojate ja interpretide elulugude käsitlemisel. Muusika roll Eesti ajaloos, ajaloosündmuste mõju eesti muusikale.

Inimeseõpetus. Väärtused: perekond, traditsioonid, tavad ja kombed. Suhted. Eneseanalüüs: väärtused, huvid, hobid. Vaimne heaolu ja tervis.

Ühiskonnaõpetus. Riik ja kodanikuühiskond. 2.Sotsiaalsed suhted. Laulude teksti analüüs: riik, rahvus; suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine. Meedia ja teave. Autoriõigused.

Võõrkeeled. Riigid, rahvad, nende kultuur ja heliloojad, interpreedid. Võõrkeelsed laulud: võõrkeelsete tekstide hääldamine, sõnumi mõistmine, sõnavara omandamine ja arendamine. Oma emakeele ja rahvuskultuuri väärtustamine. Vaba aeg: lemmiklaulud, artistid, muusikaharrastused. Võõrkeelsed pilliõppe-, noodigraafika-, helitöötlusprogrammid ja elektroonilise muusika loomise programmid, muusikaterminid, akordide tabelid, pillide nimetused. Vajaliku info hankimine võõrkeelsetest teabeallikatest.

Lõiming läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine. Arendatakse iseseisva õppimise oskust ja vastutusvõimet. Õppekäikudel kontsertidele, muuseumidesse jne puututakse vahetult kokku töömaailmaga. Töövarjupäevad annavad võimaluse tutvuda erinevate muusikast lähtuvate elukutsetega: muusikaõpetaja, helilooja, dirigent, interpret, helitehnik, produtsent, mäenedžer jne. Toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Tutvustatakse muusikaalaseid edasiõppimise võimalusi.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Teema on seotud loodusliku ja kultuurilise mitmekesisuse väärtustamisega. Teadvustatakse inimese kui keskkonna kujundaja ja kasutaja mõju, juhtides teadlikult tegutsema nii looduses kui ka inimeste endi loodud ruumilistes keskkondades. Olulisemat tähelepanu pööratakse inimtegevuse mõjule keskkonna, kaasa arvatud sotsiaalse keskkonna arengus ning keskkonnaprobleemide lahendamisel. Olulisel kohal on sotsiaalne aktiivsus – oma arvamuste ja hoiakute väljendamine muusikaalaste tegevuste kaudu.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Ühismusitseerimise käigus arendatakse koostöö- ja teistega arvestamise oskust. Loovülesannete ja projektide kaudu toetatakse ettevõtlikkust ja õpilaste initsiatiivi. Ühiste otsuste (nt laulurepertuaari valimisel) langetamise kaudu, osaledes kooli ja kogukonna üritustel ning õpilasi ühisürituste korraldamisesse kaasates kujundatakse valmisolekut olla vastutustundlik demokraatliku kodanikuühiskonna liige.

Kultuuriline identiteet. Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist

ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis. Õpilased võtavad osa ühiseid väärtusi kujundavatest kunstisündmustest nii esineja kui publikuna (näitused, muuseumid, kontserdid ja etendused). Tähtis on noorte endi osalemine/esinemine laulupidudel, muusika- ja kunstiüritustel, samuti osavõtt ülekoollistest, maakondlikest ja riiklikest võistlustest. Kunstiainete kaudu kujundatakse teadlikke näituse-, teatri- ja kontserdikülastajaid, mis omakorda aitab tõsta inimeste elukvaliteeti.

Teabekeskond ja meediakasutus. Suunatakse õpilaste eakohaseid tegevusi meediakeskkondades ning teadvustatakse privaatsuse ja avaliku ruumi käitumisnorme sotsiaalmeedias. Analüüsitakse visuaalset meediat, arvestades õpilase eakohast meediakasutust. Teadvustatakse ja väärtustatakse muusikateose autorsust. Kujundatakse kriitilist suhtumist infotehnoloogiasse ja meedia loodud keskkonda. Suunatakse kriitiliselt hindama teabe usaldusväärsust. Teadvustatakse internetis leiduvaid võimalusi ja ohtusid ning õpitakse enda privaatsuse kaitsmist.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Õppijat suunatakse tehnoloogiat kasutama oma õppimise ja töö tõhustamiseks, samuti arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet innovaatiliste ideede rakendamisel erinevates projektides.

Tervis ja ohutus. Teema käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on suuteline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ja kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Teadvustatakse muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena. Muusikas kasutatakse töövahendeid ja muusikainstrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe. Pööratakse tähelepanu müra kahjulikkusele keskkonnas ning inimhääle ja muusikainstrumentide ohutule ja otstarbekale kasutamisele.

Väärtus ja kõlblus. Väärtustatakse muusikat ning muusikategevusi kultuuri ja igapäevaelu rikastajana; osaletakse aktiivselt muusitseerimises arvestades kaaslasti ja vastutades enda

tegevuse eest rühmas (klassis, kooris, ansambelis); respektieritakse isikupära ja erinevaid lahendusi erinevate probleemide ja loovülesannete lahendamisel; väärtustatakse kodukohta, Eesti muusikapärandit ja nüüdismuusikat. Järgitakse kontserdikülastaja hea käitumise tavaid; osaletakse ülekoolilistel, linna või maakonna muusikaüritustel; väärtustatakse ühislaulmist ja laulupidude traditsiooni edasi kandmist koorilaulja ja/või pillimängijana.

Õpilast suunatakse:

- 1) analüüsima kriitiliselt ja argumenteeritult erinevate ajastute (keskaeg, renessanss, barokk, klassitsism, romantism, 20. ja 21. sajand) väärtusi ja kõlbelisi norme ning väärtussüsteeme; looma seoseid varasemate aegade ja nüüdisaja muusikakultuuri ning paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel;
- 2) väärtustama kultuurilist mitmekesisust;
- 3) suhtuma kriitilis-loovalt muusika ja kultuurimaastiku ilmingutesse, muusikaüritustel ja õppekäikudel kogetusse ning oma arvamusi teadmiste põhjal analüüsima ja tõlgendama;
- 4) mõistma enda õigusi ja kohustusi helikultuuri tarbijana, väärtustama muusikamaailmas tegutsevate inimeste tööd; tegutsema eetilisel ja ohutult (sh autoriõigust arvestades) nii reaalses kui ka virtuaalses kultuurikeskkonnades, suhtuma kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia kujundatud keskkonda.

Lõiming üldpädevustega

Muusika ainevaldkonnas kujundatavate pädevuste abil arendatakse õpilastes nii teadmisi, oskusi, väärtushinnanguid kui ka käitumist. Kandev roll on õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamiseoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist. Oluline on kooli ja kodu koostöö.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Muusika õppeaines on rõhuasetus õppija identiteedi kujundamisel, mis toetub ühisele kultuuripärandile. Muusikalistes tegevustes väärtustatakse isikupäraseid loovaid lahendusi ning kultuurilist ja sotsiaalset mitmekesisust. Käsitlevate teemade, analüüsivate muusikateoste ja -sündmuste kaudu toetatakse eetiliste ning esteetiliste väärtushoiakute kujunemist. Praktiline loominguline tegevus ja selle üle arutlemine õpetavad teadvustama muusikat eneseväljenduse vahendina ning austama autorsust. Kasvatatakse teadlikku ja kriitilist suhtumist erinevatesse infokanalitesse. Kultuuri- ja väärtuspädevust kujundavad eeskätt ühislaulmine, koorilaul ja osalemine laulupidudel. Muusika kuulamine

ning õppekäigud kultuuriloolistesse paikadesse, kontsertidele ja muusikaetendustele aitavad samuti kaasa kultuuri- ja väärtuspädevuse kujunemisele.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Koostöövalmidust kujundavad ning üksteise toetamist aitavad väärtustada uurimuslikud ja praktilised rühmatööd, loovtööd, arutlused ja esitlused, ühislaulmine, pillimäng, õppekäigud, koorilaagrid, kontsertreisid, ühistes valdkondlikes ja valdkondadeülestes õppeprojektides osalemine. Kultuurisündmustel osalemine aitab kujundada kultuurilist ühtsustunnet (meie-tunne, mis tekib osalejate endi ja osalejate-pealtvaatajate vahel). Muusikateoste üle arutledes harjuvad õpilased oma seisukohti kaitsma ning teiste arvamustest lugu pidama. Arutlused, kus muusikateoste üle arutledes harjutavad ja harjuvad õppijad selgitama ja kaitsma oma seisukohti ning kuulama ja arvestama teiste arvamustega. Sotsiaalset pädevust kujundatakse kõikide muusikaliste tegevuste kaudu.

Enesemääratluspädevus. Tagasiside andmine ja eneseanalüüsi oskuse arendamine aitavad tundma õppida oma huve ja võimeid ning kujundada adekvaatset minapilti. Muusikatundides saab õppija tagasisidet nii õpetajalt kui ka klassikaaslastelt enda erinevatele tegevustele (laulmine, pillimäng, tantsimine, käitumine jne), mille kaudu on õppijal võimalik muuta enda sooritust või käitumist. Saadud tagasiside toetab õppija muusikaliste võimete/oskuste arengut. Erinevate muusikastiilide kuulamine võib toetada õppija enesemääratlust ja kuuluvustunnet mingisse sotsiaalsesse rühma, nagu ka esinemised kooliüritustel, osavõtt muusikaolümpiaadidest ja -konkurssidest. Kultuuri- ja sotsiaalteemade käsitlemine (kontserdid ja muusikaetendused, muusikapalade ainek ja sõnumid jne) aitab kujundada personaalset, sotsiaalset ja kultuurilist identiteeti. Enesemääratluspädevuse eesmärgiks on toetada nende identiteedi väljendamist loomingus.

Õpipädevus. Muusikas kujundatakse õpipädevust eriilmeliste ülesannete, õppemeetodite ja töövormide rakendamise kaudu, mis võimaldab õpilastel teadvustada ning kasutada oma õpistiili. Nii individuaalselt kui ka rühmas lahendatavad uurimis- ja probleemülesanded eeldavad info hankimist, selle analüüsimist ja tõlgendamist ning õpitu kasutamist uudsetes situatsioonides. Muusikas saavad õpilased ise jõukohaseid ülesandeid luua, oma valikute sobivust kontrollida, uusi oskusi katsetada ning järjekindlalt harjutada. Pidev tagasiside kaaslaste ning õpetaja poolt ning eneseanalüüs aitavad järjest suurendada õpilase rollioma õpitegevuse juhtijana.

Suhtluspädevus. Muusikas on olulisel kohal muusikateostest, -stiilidest, -ajastutest jms kõnelemine, kasutades nii korrektset emakeelt kui ka muusikaalast terminoloogiat. Oma tööde esitlemine ning aruteludes erinevate seisukohtade võrdlemine ja kaitsmine toetavad väljendusoskuse kujunemist ning ainealase oskussõnavarakasutamist. Muusikateemaliste referatiivsete ning loov- ja rühmatööde koostamine eeldab teabetekstide mõistmist ning mitmesuguste info esitamiseviiside kasutamist (tekst, joonis, skeem, tabel, graafik vm). Tutvutakse muusika kui kommunikatsioonivahenditega, õppides tundma muusikamitteverbaalset keelt ning „tõlkides” sõnumeid ühest keelest teise. Suhtluspädevuse kujunemisele aitab kaasa aktiivne osalemine kooli-, kodukoha ja üleriigilistes koorides, ansamblites ning orkestrites.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Muusikas rakendatavate ülesannete lahendamiseks tuleb sõnastada probleeme, arutleda lahenduste üle, põhjendada valikuid ja analüüsida tulemusi. Õpitakse analüüsima kunstikategooriaid (kompositsioon, struktuur, rütm, taktimõõt jne), võrdlema ja liigitama erinevate nähtuste tunnuseid ning kasutama sümboleid. Muusikas õpitakse kasutama tehnoloogia vahendeid loovülesannete lahendamisel (nt pillide ja näitlike õppevahendite valmistamine). Loometegevuses õpitakse kasutama uudseid lahendusi, mõistma teaduse ning tehnoloogia rolli muusikatehnika arengus.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist toetavad muusikas üksi- ja rühmatöö, uurimis- ja probleemülesanded ning õpitava sidumine nüüdisaegse igapäevaelunähtustega. Muusika aines on iseloomulik uuenduslike ja loovate lahenduste väärtustamine. Praktilise loovtegevuse (näiteks bänd, muusikaline liikumine, dramatiseering, muusika kuulamine jne) kaudu katsetatakse erinevaid ideede väljendamise ja esitlemise võimalusi, valides leidlikult sobivaid meetodeid ning rõhutades oma tugevaid külgi. katsetada ideede väljendamise ja esitlemise erinevaid võimalusi, valides leidlikult sobivaid meetodeid ning rõhutades oma tugevaid külgi. Õpitakse tegevust plaanima, vastutama tööde lõpuni tegemise ja tulemuse eest. Tutvutakse ka valdkonnaga seotud elukutsete ning institutsioonidega.

Digipädevus. Muusikaõppes kasutatakse digivahendeid info otsimiseks, kogumiseks, töötlemiseks, muusika loomiseks ja esitamiseks. Kogutud infot kasutatakse loovprotsessis eesmärgipäraselt. Loominguga tegelemiseks osatakse valida ainespetsiifiliselt vajalikke

digivahendeid. Õppimises ja digitaalse sisu loomisel ning säilitamisel kasutatakse erinevaid audiovisuaalseid ning muid multimeediumi vahendeid ja rakendusi. Oma loomingu jagamisel ning teiste loomingu kasutamisel järgitakse digikeskkonnas intellektuaalse omandiga kaasnevaid õigusi ning kohustusi. Ollakse teadlik digivahendite kasutamisega kaasneva võimalikest terviseriskidest. Loomingu jagamisel internetis tegutsetakse vastutustundlikult.

Ainevaldkond	Kunstiained
Kursuse nimetus	I kursus. „Uusaegse helikeele kujunemine“
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisev töö, õppekäigud, jms.
Õpetamise aeg	10. klass
Kursuse lühikirjeldus	<p>Muusika mõiste, muusika teke ja olemus. Muusika roll vanadel kultuurrahvastel.</p> <p>Muusika väljendusvahendid. Meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur.</p> <p>Keskaeg. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Gregooriuse laul, missa ülesehitus, mitmehäälsuse ja noodikirja kujunemine, rüütlikultuur ja pillid.</p> <p>Renessanss. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Polüfoonilise muusika areng, ilmalik laul ja seltskonnamuusika, instrumentaalmuusika, reformatsioon ja muutused kirikumuusikas. Žanre tutvustatakse heliloojate loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.</p> <p>Barokk. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Kontsertstiil, õukonnamuusika, ooperi kujunemine, kirikumuusika uued žanrid: kantaat, oratorium, passioon. Instrumentaalmuusika areng - uued vormid ja žanrid ning pillid. Žanre tutvustatakse heliloojate (nt Claudio Monteverdi, Georg Friedrich Händel, Johann Sebastian Bach, Antonio Vivaldi jt) loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.</p> <p>Vanamuusika Eestis. Ansamblid Vox Clamantis, Hortus Musicus, Rondellus; varasemast muusikast inspireerunud heliloojad, nt Arvo Pärt, Cyrillus Kreek, Urmas Sisask jt; festivalid, nt Viljandi, Haapsalu ja Tartu vanamuusikafestival jt.</p> <p>Klassitsism. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Instrumentaalmuusika vormid ja žanrid, klassikalise sümfooniaorkestri kujunemine, ooperi areng. Viini klassikud Franz Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven. Žanre tutvustatakse heliloojate loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.</p> <p>Klassitsismiajastu muusika Eesti teatrites ja kontserdisaalides nüüdisajal, klassikalised esituskoosseisud: sümfooniaorkestrid, kammeransamblid, koorid; interpreedid.</p> <p>Mõisted</p> <p>Muusika väljendusvahendid, vaimulik ja ilmalik muusika, gregooriuse laul, missa, neuma, rüütlaulik, motett, reekviem, kaanon, polüfoonia, homofoonia, reformatsioon, luteri koraal, madrigal, ansamblimuusika, ooper, aaria, kantaat, oratorium,</p>

	<p>passioon, concerto grosso, soolokontsert, süit, prelüüd ja fuuga, kammer- ja orkestrimuusika.</p> <p>Vormid: sonaadivorm, sonaaditsükkel, variatsioonid, rondo, 3-osaline lihtvorm; žanrid: sonaat, keelpillikvartett, sümfoonia, instrumentaalkontsert, tõsine ja koomiline ooper, Singspiel.</p>
Kursuse õpitulemused	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel; - teab vanamuusikaga seotud Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi; - võrdleb käsitletud ajastute (keskaja, renessansi, baroki) üldkultuurilist tausta, mõistab muusika tähendust ja tähtsust ning rolli inimkonna ajaloos ja eri ajastuil; - eristab ja võrdleb muusikanäidete varal eri ajastute (keskaja, renessansi- ja barokiajastu) muusikat; põhjendab oma arvamust, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale; - leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiuurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi; - tutvub muusikaga tegelemise võimalustega, seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga, tutvub muusikaga seonduvate elukutsete ning õppimisvõimalustega; - kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi; - teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes.
Hindamine	<p>Kasutusel on eristav hindamine viiepallisüsteemis (vt täpsemalt Läänemaa Ühisgümnaasiumi hindamisjuhendit).</p> <p>Kursusehinne pannakse välja järgmiste arvestuslike tööde põhjal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kontrolltöö keskaja ja renessansiajastu muusikast; - kontrolltöö baroki- ja klassitsismiajastu muusikast; - muusika kuulamise test kursuse jooksul kuulatud muusikanäidete tundmise kohta; - retsensioon kontserdi või muusikaetenduse kohta; - tunniväline muusikaline tegevus (koorid, ansamblid, laulustuudiod vm). <p>Kõik arvestuslikud tööd peavad olema sooritatud vähemalt rahuldavalt.</p>
Õppematerjalid	<p>Siitan, T., Sepp, A. Muusikaõpik gümnaasiumile, I osa. Avita, 2008.</p>
Soovituslik kirjandus	<p>Ajakiri Muusika Ajakiri Ajalugu valitud artiklid ETV kultuurisaade „OP!” M. Formani film „Amadeus” (1984)</p>
Kursuse väljund	<p>Osalemine kooli traditsioonilistel üritustel.</p>

Ainevaldkond	Kunstiained
Kursuse nimetus	II kursus. „Klassitsism ja romantism: rahvuslikkuse kujunemine muusikas“
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisev töö, õppekäigud, võistlused jms.
Õpetamise aeg	11. klass
Kursuse lühikirjeldus	<p>Romantism. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Kammerlaul, instrumentaalsed väikevormid, orkestrimuusika areng, programmiline muusika (sümfooniline poeem ja süit), lavamuusika areng (ooper, operett, ballett). Rahvuslikud koolkonnad. Žanre tutvustatakse heliloojate (nt Franz Schubert, Robert Schumann, Fryderyk Chopin, Ferenc Liszt, Hector Berlioz, Giuseppe Verdi, Richard Wagner, Pjotr Tšaikovski, Edvard Grieg, Jean Sibelius jt) loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.</p> <p>Pärimusmuusika. Folkloor, regilaul ja regilaulu liigid, rahvapillid, rahvatantsud, uuem rahvalaul, laulumängud. Pärimusmuusika seosed nüüdisajaga. Muusikanäited eesti pärimusmuusikast.</p> <p>Rahvuslikkuse kujunemine Eesti muusikas. Koorikultuuri ja laulupidude traditsiooni kujunemine ning seosed nüüdisajaga. Esimesed rahvuslikud heliloojad. Muusikanäidete valik järgmiste heliloojate loomingust: Aleksander Kunileid, Friedrich Saebelman, Karl August Hermann.</p> <p>Romantismiajastu muusika Eesti teatrites ja kontserdisaalides nüüdisajal, klassikalised esituskosseisud: sümfooniaorkestrid, kammeransamblid, koorid; interpreedid.</p> <p>Mõisted</p> <p>Vormid: sonaativorm, sonaaditsükkel, variatsioonid, rondo, 3-osaline lihtvorm; žanrid: sonaat, keelpillikvartett, sümfoonia, instrumentaalkontsert, tõsine ja koomiline ooper, Singspiel, kammerlaul, klaveriminiatuurid (etüüd, prelüüd, nokturn, ballaad, eksrompt, rapsoodia jt), programmiline muusika (sümfooniline poeem, sümfooniline süit), lavamuusika (ooper, ballett, operett); interpret, virtuoos, rahvamuusika, pärimusmuusika, kunstmuusika, regilaul, regivärss, uuem rahvalaul, vaimulik rahvalaul, rahvapillid, liedertafel'i-stiil, rahvusromantism, rahvuslik ärkamisaeg, laulupidu.</p>
Kursuse õpitulemused	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel; - teab Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi; - võrdleb käsitletud ajastute (klassitsismi- ja romantismiajastu) üldkultuurilist tausta, loob seoseid varasemate aegade ja

	<p>nüüdisaja muusikakultuuri vahel ning mõistab muusika rolli eri ajastuil;</p> <ul style="list-style-type: none"> - eristab ja võrdleb muusikanäidete varal eri ajastute muusikat; põhjendab oma arvamust, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale; - leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiuurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi; - teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi; - väljendab oma arvamust ning analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid muusikaüritusi ja õppekäike, rakendades omandatud teadmisi ning muusikasõnavara; - kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi; - teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes.
Hindamine	<p>Kasutusel on eristav hindamine viiepallisüsteemis (vt täpsemalt Läänemaa Ühisgümnaasiumi hindamisjuhendit).</p> <p>Kursusehinne pannakse välja järgmiste arvestuslike tööde põhjal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kontrolltöö 19. sajandi muusikast: uuendused muusikas; soololaul; sümfooniline muusika; - kontrolltöö 19. sajandi klaverimuusikast; - kontrolltöö 19. sajandi lavamuusikast; - muusika kuulamise test kursuse jooksul kuulatud muusikanäidete tundmise kohta; - retsensioon kontserdi või muusikaetenduse kohta; - tunniväline muusikaline tegevus (koorid, ansamblid, laulustuudiod vm). <p>Kõik arvestuslikud tööd peavad olema sooritatud vähemalt rahuldavalt.</p>
Õppematerjalid	<p>Garšnek, I., Särg, T., Sepp, A. Muusikaõpik gümnaasiumile, II osa. Avita, 2012.</p>
Soovituslik kirjandus	<p>Ajakiri Muusika Ajakiri Ajalugu valitud artiklid ETV kultuurisaade „OP!”</p>
Kursuse väljund	<p>Kooli esindamine ainevõistlustel, konkurssidel. Osalemine kooli traditsioonilistel üritustel.</p>

Ainevaldkond	Kunstiained
Kursuse nimetus	III kursus. „Eesti muusikalugu“
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisev töö, õppekäigud, võistlused jms.
Õpetamise aeg	12. klass
Kursuse lühikirjeldus	<p>20. sajandi I poole muusikastiilid ja suunad (hilisromantism, impressionism, ekspressionism, neoklassitsism). Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Muusikastiile tutvustatakse muusika kuulamise kaudu valikuliselt järgmiste heliloojate loomingust: Gustav Mahler, Richard Strauss, Claude Debussy, Maurice Ravel, Igor Stravinski, Arnold Schönberg jt.</p> <p>Eesti professionaalse muusikakultuuri kujunemine. 20. sajandi I poole muusikastiilide ja suundade mõjud Eesti heliloojate loomingus. Eesti esimesed professionaalsed heliloojad ja muusikud, esimesed sümfoonilised ja vokaalsümfoonilised suurteosed eesti muusikas. Rahvusliku helikeele kujunemine koorimuusikas, vokaal- ja instrumentaalmuusikas ning lavamuusikas. Muusikanäidete valik järgmiste heliloojate loomingust: Miina Härma, Mihkel Lüdigi, Rudolf Tobias, Artur Kapp, Mart Saar, Cyrillus Kreek, Heino Eller, Evald Aav, Eduard Tubin jt.</p> <p>Ülevaade 20. sajandi II poole muusikastiilidest ja -suundadest (avangardism, postmodernism). Muusikastiile tutvustatakse muusika kuulamise kaudu valikuliselt järgmiste heliloojate loomingust: John Cage, Pierre Boulez, Karlheinz Stockhausen, Steve Reich, Philip Glass jt.</p> <p>Eesti muusika ja muusikaelu 20. sajandi II poolel. 20. sajandi II poole muusikasuundade peegeldused eesti koori- ja instrumentaalmuusikas. Uued suunad 21. sajandil. Rahvuskultuuri kaotused 1940-1955, süvamuusika arengusuunad nõukogude okupatsiooni tingimustes, laulev revolutsioon, muusika taasiseseisvunud Eestis. Muusikanäited valikuliselt järgmiste heliloojate loomingust: Eduard Tubin, Gustav Ernesaks, Veljo Tormis, Ester Mägi, Eino Tamberg, Jaan Rääts, Arvo Pärt, Lepo Sumera, Raimo Kangro, Alo Mattiisen, Erkki-Sven Tüür, Sven Grünberg, Helena Tulve, Tõnu Kõrvits, Pärt Uusberg jt.</p> <p>Mõisted</p> <p>Hilisromantism, impressionism, neoklassitsism, ekspressionism, avangardism, postmodernism, minimalism, pluralism, eklektika, atonaalsus, tonaalsus, aleatoorika, dodekafoonia, kromaatileine helirida, dissonants, konsonants, happening ja performance (tegevuskunst), elektronmuusika, klaster, multimeedia, tintinnabuli, nüüdismuusika, tegevuskunst, popmuusika, levimuusika, süvamuusika.</p>
Kursuse õpitulemused	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel; - teab Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid,

	<p>orkestreid ja muusika suursündmusi; tunneb eesti pärimusmuusikat, rahvusliku muusikakultuuri sünni- ja arengulugu ning loob seoseid Eesti muusikakultuuri mineviku ja nüüdisaja vahel;</p> <ul style="list-style-type: none"> - võrdleb käsitletud ajastute (keskaja, renessansi, baroki, klassitsismi, romantismi, 20. sajandi) üldkultuurilist tausta; loob seoseid varasemate aegade ja nüüdisaja muusikakultuuri vahel ning mõistab muusika rolli eri ajastuil; - eristab ja võrdleb muusikanäidete varal eri ajastute muusikat; põhjendab oma arvamust, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale; - leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiuurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi; - teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi; - väljendab oma arvamust ning analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid muusikaüritusi ja õppekäike, rakendades omandatud teadmisi.
Hindamine	<p>Kasutusel on eristav hindamine viiepallisüsteemis (vt täpsemalt Läänemaa Ühisgümnaasiumi hindamisjuhendit).</p> <p>Kursusehinne pannakse välja järgmiste arvestuslike tööde põhjal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - eesti muusika test; - vabalt valitud 19. sajandi lõpu või 20. sajandi stiiliperioodi tutvustus individuaalse või grupitööna; - muusika kuulamise test kursuse jooksul kuulatud muusikanäidete tundmise kohta; - retsensioon kontserdi või muusikaetenduse kohta; - tunniväline muusikaline tegevus (koorid, ansamblid, laulustuudiod vm). <p>Kõik arvestuslikud tööd peavad olema sooritatud vähemalt rahuldavalt.</p>
Õppematerjalid	<p>Garšnek, I., Sang, J., Nestor, S., Lükk-Raudsepp, K. Muusikaõpik gümnaasiumile, III osa. Avita, 2016.</p> <p>Kaarlep, A. Eesti muusikalugu. Kunstmuusika (gümnaasiumiõpik). Talmar&Põhi, 2007.</p>
Soovituslik kirjandus	<p>Ajakiri Muusika</p> <p>Ajakiri Ajalugu valitud artiklid</p> <p>ETV kultuurisaade „OP!“</p>
Kursuse väljund	<p>Kooli esindamine ainevõistlustel, konkurssidel. Osalemine kooli traditsioonilistel üritustel</p>

2.2. Kunst

Õppeaine kirjeldus

Kunsti õppeaine roll on aidata õppijal rakendada oma võimeid kunsti ja visuaalkultuuri loojana ning sellega suhestujana, seega ka kultuurikandjana. Kunst õppeainena tugineb ülesehituselt visuaalkultuurile ning arendab visuaalset kirjaoskust, mida on tänapäeva maailmas edukaks toimetulekuks vaja igapähele. Kunst toetab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mistahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni.

Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) uurib ning kasutab teadlikult ja põhjendades visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboleid suhtluses;
- 2) käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt, järgib visuaalseid kujutisi luues ning kasutades seadust;
- 3) uurib, disainib või loob kunstiteose kõiki disainiprotsessi etappe läbides;
- 4) dokumenteerib enda uurimis- ja kavandamisprotsessi;
- 5) analüüsib oma tööd ja tulemust, valides teadlikult erinevaid lähtepunkte ning meetodeid;
- 6) analüüsib ainealast keelt kasutades loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle erinevatelt positsioonidelt, seostades eri kunste ja kunsti teiste valdkondadega, kultuuri ja ühiskonna ning teaduse ja tehnoloogia arenguga.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) uurib ning kasutab teadlikult ja põhjendades visuaalseid kujutisi, keskkondi, jooniseid, skeeme ning sümboleid suhtluses;
- 2) iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut, kirjeldab vormi, kunstilist kujundit ja konteksti;
- 3) teab kunsti- ja visuaalkultuuri ajaloo põhistruktuuri;
- 4) käib iseseisvalt kultuuriasutustes ja -sündmustel, oskab leida ning kriitiliselt hinnata eri keskkondades pakutavat infot;
- 5) järgib üldiselt autoriõiguse seadust visuaalide loomisel, tarbimisel ja jagamisel.

Lõiming teiste õppeainetega

Eesti keel. Tekstide võrdlev ja kriitiline analüüs; teadlik kirjutamine, sh teksti eesmärgistamine, adresseerimine, põhiidee sõnastamine, materjali kogumine ja süstematiseerimine, allikate refereerimine ja usaldusväarsuse hindamine, andmete võrdlemine, analüüsimine, üldistamine ja järeldamine; arutlev ja kriitiline kirjutamine; keele teadvustamine rahva ja riigi identiteedi osana; suuline esinemine.

Kirjandus. Sümbolism: Sinilinnu ja teiste sümbolite tõlgendamine kunstis ja kirjanduses. Kirjanduslikud debadid: klassitsismi ja romantismi seosed kirjanduses. Esseede ja analüüside koostamine: kunstivoolude ja kirjanduse ühised jooned.

Muusika. Klassitsism ja romantism: kunsti ja muusika stiilide võrdlemine. Muusikaõpetus: romantilise ja klassitsistliku muusika seosed kujutava kunstiga. Heliloojate looming: kunstivoolude mõju heliteestele.

Geograafia. Riikide asukohad maailmakaardil, erinevad; kultuuri ja ühiskonna areng.

Matemaatika. Täpsete mõõtmete ja skaala kasutamine kunstiteostes; Matemaatiliste kontseptsioonide, nagu kuldlõige ja Fibonacci jada, rakendamine kunstis.

Ajalugu. Arhitektuur: Haapsalu koolihoone klassitsistlik fassaad ja pilastrid, seosed Rooma ajalooa. Erinevatele ajastutele omane ideoloogia, selle kujunemine seoses ühiskonna arengu, usu ja teadussaavutustega. Eetilised ja esteetilised seisukohad, mille kaudu on võimalik aru saada teatud perioodil loodud kunstist.

Ühiskonnaõpetus. Kunsti poliitikas ja poliitika kunsti; visuaalkultuur, meedia ja teave. Autoriõigused.

Võõrkeeled. Riigid, rahvad ja nende kultuur. Mõistete mõistmine võõrkeeltest tuletatuna.

Usundiõpetus. Varakristlik kunst ja Bütsants: ikoonid ja nende sümboolika. Keskaja kunst: kirikute arhitektuur ja religioossed funktsioonid. Kristlikud sümbolid ja piiblilood kunstiajaloo ja Haapsalu kirikutes. Renessanss: reformatsiooni ja vastureformatsiooni mõju kunstile. Barokk: kirikliku kunsti emotsionaalne ja dramaatiline väljendus.

Lõiming läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine. Arendatakse õpilaste loovust, iseseisva õppimise oskust ja vastutusvõimet. Õppekäikudel galeriidesse, muuseumidesse ja ateljeedesse puututakse vahetult kokku töömaailmaga. Töövarjupäevad annavad võimaluse tutvuda erinevate kunstiga seotud elukutsetega: kunstnik, kuraator, kunstiajaloolane, galerist, illustraator, graafiline disainer, kunstiterapeut jne. Kunstilise eneseväljenduse abil avardatakse võimalusi kunstiga tegelemiseks ja sellest rõõmu tundmiseks ning toetatakse elukestva kunstiarbastuse teket. Tutvustatakse kunstialaseid edasiõppimise võimalusi.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Teema on seotud loodusliku ja kultuurilise mitmekesisuse väärtustamisega. Teadvustatakse inimese kui keskkonna kujundaja ja kasutaja mõju, juhtides teadlikult tegutsema nii looduses kui ka inimeste endi loodud ruumilistes keskkondades. Olulisemat tähelepanu pööratakse inimtegevuse mõjule keskkonna, kaasa arvatud sotsiaalse keskkonna arengus ning keskkonnaprobleemide lahendamisel. Õpilased uurivad ja loovad kunsti, mis tõstab teadlikkust keskkonna- ja jätkusuutlikkuse teemadest.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Kunstiõppe käigus arendatakse koostöö- ja teistega arvestamise oskust. Loovülesannete ja projektide kaudu toetatakse ettevõtlikkust ja õpilaste initsiatiivi. Näituste korraldamise ja kunstiprojektide kaudu, osaledes kooli ja kogukonna üritustel ning kaasates õpilasi ühisürituste korraldamisesse, kujundatakse valmisolekut olla vastutustundlik demokraatliku kodanikuühiskonna liige.

Kultuuriline identiteet. Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis. Õpilased võtavad osa ühiseid väärtusi kujundavatest kunstisündmustest nii kunstnike kui vaatajatena. Tähtis on noorte endi osalemine kunstinäitustel ja -projektides, samuti osavõtt ülekoolilistest, maakondlikest ja riiklikest kunstüritustest. Kunstiainete kaudu kujundatakse teadlikke muuseumide, galeriide ja kunstinäituste küllastajaid, mis omakorda aitab tõsta inimeste elukvaliteeti.

Teabekeskond ja meediakasutus. Suunatakse õpilaste eakohaseid tegevusi meediakeskkondades ning teadvustatakse privaate ja avaliku ruumi käitumisnorme

sotsiaalmeedias. Analüüsitakse visuaalset meediat, arvestades õpilase eakohast meediakasutust. Teadvustatakse ja väärtustatakse kunstiteoste autorsust. Kujundatakse kriitilist suhtumist infotehnoloogiasse ja meedia loodud keskkonda. Suunatakse kriitiliselt hindama teabe usaldusväärsust. Teadvustatakse internetis leiduvaid võimalusi ja ohtusid ning õpitakse enda privaatsuse kaitsmist.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiasid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Õppijat suunatakse tehnoloogiat kasutama oma õppimise ja töö tõhustamiseks, samuti arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet innovaatiliste ideede rakendamisel erinevates kunstiprojektides.

Tervis ja ohutus. Teema käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimset, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on suuteline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ja kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Teadvustatakse kunstilise tegevuse rolli vaimse ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena. Kunsti loomisel ja materjalidega töötamisel järgivad õpilased ohutuse ning otstarbekuse printsiipi. Pööratakse tähelepanu kahjulike kemikaalide ohutule käsitlemisele ja töövahendite korrektsele kasutamisele.

Väärtused ja kõlblus. Väärtustatakse kunsti ning kunstitegevusi kultuuri ja igapäevaelu rikastajana; osaletakse aktiivselt kunstiprojektides arvestades kaaslast ja vastutades enda tegevuse eest rühmas (klassis, töögruppides); respektieritakse isikupära ja erinevaid lahendusi erinevate probleemide ja loovülesannete lahendamisel; väärtustatakse kodukohta, Eesti kunstipärandit ja nüüdiskunsti. Järgitakse näitusekülastaja hea käitumise tavasid; osaletakse ülekoolilistel, linna või maakonna kunstiüritustel; väärtustatakse kunstipärandi ja traditsioonide edasi kandmist. Õpilasi suunatakse analüüsima kriitiliselt ja argumenteeritult erinevate ajastute kunstiväärtusi ja kõlbelisi norme ning väärtussüsteeme; looma seoseid varasemate aegade ja nüüdisaja kunstikultuuri ning paikkonna, Eesti ja Euroopa kunstikultuuri vahel; väärtustama kultuurilist mitmekesisust; suhtuma kriitilis-loovalt kunsti ja kultuurimaastiku ilmingutesse, kunstiüritustel ja õppekäikudel kogetusse ning oma arvamusi teadmiste põhjal analüüsima ja tõlgendama; mõistma enda õigusi ja kohustusi kunstikultuuri tarbijana, väärtustama kunstimaailmas tegutsevate inimeste tööd; tegutsema eetilisel ja ohutult

(sh autoriõigust arvestades) nii reaalses kui ka virtuaalses kultuurikeskkonnades, suhtuma kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia kujundatud keskkonda.

Lõiming üldpädevustega

Kultuuri ja väärtuspädevus

Õpilane:

- 1) analüüsib, mis iseloomustab kultuuri ja kunstiteost;
- 2) analüüsib kunstiteoseid kultuurilise tausta valguses;
- 3) tõlgendab erinevaid autoripositsioone (sh enda oma);
- 4) analüüsib kultuuriteemalisi tekste ja arvamusi;
- 5) hindab erinevaid kunstilisi ideid, vaatenurki ning probleeme oma väärtushinnangute taustal;
- 6) hindab erinevaid autorsuse küsimusi;
- 7) hindab kultuuri toimimisviise ning traditsioone;
- 8) loob väärtust läbi oma loomingu;
- 9) loob arusaama kunstniku rollist ühiskonnas;
- 10) loob arusaama endast kui autorist;
- 11) loob aluse oma eetiliste ja esteetiliste väärtushinnangute määratlemiseks ja sõnastamiseks.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õpilane:

- 1) analüüsib kunstiteoseid kasutades erinevaid vaatenurki ja aktsepteerides erinevaid interpretatsioone;
- 2) mõistab erinevate kunsti või kunsti õppimisega seonduvate sotsiaalsete situatsioonide erinevusi ja eesmärke;
- 3) mõistab kunsti kommunikatiivset olemust;
- 4) hindab erinevaid väljendusviise ja vahendeid;

Enesemääratluspädevus

Õpilane:

- 1) iseloomustab ennast ja teisi kunstiteoste või kunstiliste väljendusviiside abil;
- 2) loob isikupära ning tervislikke eluviise väärtustava loovpraktika.

Õpipädevus

Õpilane:

- 1) erinevate õpistrateegiatega (nt ajastatud kordamine, enesetestimine, visualiseerimine) rakendamine kunstiõppes;
- 2) erinevate õppimist soodustavate ja takistavate aspektide mõistmine (nagu õpikeskkond, harjumused jne).

Suhtluspädevus

Õpilane:

- 1) analüüsib enda ja teiste kunstiprotsessi ning tuvastab sellest edastatud sõnumeid;
- 2) avaldab arvamust kunstiteoste kohta;
- 3) mõistab kunstile omast keelt ja kasutab kunstimõisteid suhtluses.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus

Õpilane:

- 1) mõistab põhimõtteid, mis seovad nii kunstis kui ka matemaatikas ja loodusteadustes kasutatavaid termineid (nt tasakaal ja muster);
- 2) rakendab matemaatika- ja loodusteadustega haakuvaid aspekte ja põhimõtteid enda kunstiteostes või kunstiteose analüüsimisel.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilane:

- 1) rakendab individuaalsete või koostööprojektide kavandamisel, teostamisel ja esitlemisel eesmärgistatud tegevusi;
- 2) mõistab planeerimise ja koostöö võimalikke eeliseid kunstiprotsessis.

Digipädevus

Õpilane:

- 1) mõistab erinevaid võimalusi, mida kunstiteadmisi saab digitaalsetes meediumites näha ja kasutada;
- 2) digitaalse meediaga seotud võimalike riskide mõistmine;
- 3) rakendab kunstiteoste loomisel erinevates digitaalsetes meediumites (animatsioon, foto, video, graafiline disain jne).

Ainevaldkond	Kunstiained
Kursuse nimetus	I kursus. „Kunstiajalugu: antiikajast romantismini“
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisev töö, õppekäigud.
Õpetamise aeg	10. klass
Kursuse lühikirjeldus	Kursus annab ülevaate kunsti arengust ja stiilidest alates antiikkunstist kuni 19. sajandi romantismini. Õpilased uurivad kunstiajaloo peamisi liikumisi ja stiile, sealhulgas antiikkunsti, keskaja kunsti, renessanssi, barokki, klassitsismi ja romantismi. Kursus keskendub kunstiteoste ja arhitektuuri analüüsile, nende seoste ajastu ühiskonna ja kultuuriga ning kunsti funktsioonidele religiooni ja poliitika kontekstis. Lisaks praktilistele ülesannetele arutletakse kunstiteooria üle ning õpitakse tundma kunsti tähtsust kultuuripärandi kujundamisel.
Kursuse õpitulemused	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> - iseloomustab erinevate kunstnike loomingut; - selgitab kunsti muutumise põhjusi; - võrdleb eri ajastute kunsti kuni 19. sajandini; - analüüsib oma teost ja tööprotsessi, valides õpetaja abiga erinevaid lähtepunkte ja meetodeid. Oskab oma valikuid põhjendada ning kunstitöö loomise konteksti selgitada. - oskab kaasõpilaste teoseid ja tööprotsessi analüüsida; - kuulab kaasõppijate seisukohti, argumenteerib, aktsepteerib eriarvamusi; - teab teose tunnuseid, autoriõigusega kaasnevat õigusi ja põhilisi litsentse.
Hindamine	Kasutusel on eristav hindamine viiepallisüsteemis (vt täpsemalt Läänemaa Ühisgümnaasiumi hindamisjuhendit). Kursusehinne kujuneb järgmiste arvestuslike tööde põhjal: <ul style="list-style-type: none"> - kontrolltöö antiikkunstist; - kontrolltöö renessansiajastu kunstist; - grupitöö esitluse vormis: barokk-kunsti teemaline esitus; - grupitöö väitluse vormis: klassitsismi ja romantismi teemaline debatt; - praktiline kunstiprojekt: loov ülesanne, mis on seotud valitud ajastu stiili ja tehnikaga. Kõik arvestuslikud tööd peavad olema sooritatud vähemalt rahuldavalt.
Õppematerjalid	Õpetaja koostatud materjalid. (TERA keskkonnas). Audiovisuaalsed materjalid: dokumentaalfilmid ja hariduslikud videoklipid.
Soovituslik kirjandus	Kangilaski. J. 2005. Kunstiajalugu gümnaasiumile. Koolibri.

	Kunstiabi veebileht https://kunstiabi.weebly.com/ (veebipõhine kunstiajaloo õppevahend).
Kursuse väljund	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tunneb erinevaid kunstivoolusid ja stiile antiikajast kuni romantismini, mõistes nende kujunemist ja mõju kultuurile; - oskab analüüsida kunstiteoseid ja arhitektuuri, sidudes neid ajaloolise konteksti, ühiskondlike muutuste ja usuliste mõjudega; - rakendab kunstiteooriat ja ajaloolisi teadmisi praktilistes loovprojektides, kasutades eri ajastutele omaseid tehnikaid ja stiilivõtteid; - arendab kriitilist mõtlemist ja oskust arutleda kunsti teemadel, väljendades oma seisukohti väitluste ja kirjalike analüüside kaudu; - tajub kunsti rolli kultuuripärandi kujundamisel ja väärtustab visuaalkultuuri erinevate ajastute kontekstis.

Ainevaldkond	Kunstiained
Kursuse nimetus	II kursus. „Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil”
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisev töö, õppekäigud.
Õpetamise aeg	11. klass
Kursuse lühikirjeldus	<p>Kunst ja kultuur ühiskonnas: kursus uurib 20. ja 21. sajandi kunsti rolli ja mõju ühiskonnas, keskendudes kunsti ja kultuuri suhetele, kunstnike sotsiaalsele vastutusele ning kaasaegsete kunstiliikumiste ja -voolude mõjule. Käsitletakse teemasid nagu avangard, popkunst, postmodernism, digitaalne kunst ja aktivistlik kunst.</p> <p>Kunstitehnikad ja loominguline eneseväljendus: praktilised ülesanded on seotud 20. sajandi kunstivoolude tundma õppimisega, võimaldades õpilastel luua teoseid, mis peegeldavad selliseid stiile nagu ekspressionism, fovism, dada, sürrealism, popkunst ja abstraktne kunst.</p> <p>Visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil: kursus keskendub kaasaegse visuaalkultuuri nähtuste uurimisele, sealhulgas massimeedia, reklaami, filmikunsti ja uue meedia rollile igapäevaelus. Õpilased õpivad analüüsima, kuidas visuaalkultuur kajastab ja mõjutab sotsiaalseid ja poliitilisi teemasid, ning arutlevad, kuidas kunst ja visuaalkultuur kujundavad kaasaegset maailmapilti.</p> <p>Visuaalne kirjaoskus: kursus arendab õpilaste võimet mõista ja analüüsida visuaalseid kujutisi. Rõhuasetus on visuaalse keele ja sümbolite tõlgendamisel ning nende seostel sotsiaalsete ja kultuuriliste kontekstidega.</p>
Kursuse õpitulemused	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuvastab 20. sajandi kunstivoolude tunnuseid, tuntud teoseid ja autoreid, mõistes nende panust visuaalkultuuri arengusse; - analüüsib visuaalkultuuri nähtusi eri sotsiaalsetest ja kultuurilistest vaatenurkadest, kasutades sobivaid meetodeid; - põhjendab oma loomingulisi valikuid ja hindab teoste eksponeerimise võimalusi ning piiranguid; - annab kaasõpilaste töödele tagasisidet, arutledes teoste sisu ja väljendusviiside üle; - külastab kursuse raames kultuuriasutusi, oskab leida ja analüüsida visuaalkultuuri teemalisi ressursse; - järgib autoriõiguse põhimõtteid, kasutades ja jagades visuaalset materjali vastutustundlikult; - rakendab praktiliselt 20. sajandi kunstivoolude stiile ja tehnikaid, luues nendest inspireeritud teoseid.
Hindamine	Kasutusel on eristav hindamine viiepallisüsteemis (vt täpsemalt LÜGi hindamisjuhendit).

	<p>Kursusehinne kujuneb järgmiste arvestuslike tööde põhjal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kontrolltöö 20. sajandi kunstivooludest: ekspressionism, sürrealism, popkunst, abstraktne kunst; - kunstiteose analüüs: individuaalne töö, kus õpilane analüüsib valitud kaasaegset kunstiteost, keskendudes selle stiilile, tehnikale ja kultuurilisele kontekstile; - grupitöö projekt: kaasaegse visuaalkultuuri teemaline projekt (nt meedia, reklaam, digitaalne kunst), mis esitatakse ja analüüsitakse koos rühmaga; - praktiline kunstiprojekt: loov ülesanne, kus õpilane loob teose, mis on inspireeritud 20. sajandi kunstivooludest; - õppekäigu refleksioon: kirjalik või suuline refleksioon galeriikülastuse või näituse põhjal, mis käsitleb kursuse raames õpitud teemasid. <p>Kõik arvestuslikud tööd peavad olema sooritatud vähemalt rahuldavalt.</p>
<p>Õppematerjalid</p>	<p>Õpetaja koostatud materjalid. (TERA keskkonnas). Laanemäe, K., Lüsi, A., Purre, A., Tšekulajeva, J., Rehepapp, M. 2013. <i>Tähelepanu, valmis olla, kunst</i>. Ajakirjade Kirjastus. Audiovisuaalsed materjalid: dokumentaalfilmid ja hariduslikud videoklipid.</p>
<p>Soovituslik kirjandus</p>	<p>Beazley, M. 2001. <i>Kuidas mõista maalikunsti: žanrid ja teemad Lääne kunsti ajaloos</i>. Varrak. Kangilaski, J. 2005. <i>Kunstiajalugu gümnaasiumile</i>. Koolibri. Kunstiabi veebileht https://kunstiabi.weebly.com/ (veebipõhine kunstiajaloo õppevahend).</p>
<p>Kursuse väljund</p>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tunneb 20. ja 21. sajandi kunstivoolude tunnuseid, autoreid ja teoseid, mõistes nende mõju ühiskonnale; - analüüsib visuaalkultuuri nähtusi eri sotsiaalsetes ja kultuurilistes kontekstides; - rakendab kunstitehnikaid ja stiile, arendades loomingulist väljendusoskust; - kasutab kriitilist mõtlemist visuaalse kunsti teemade arutamisel; - järgib visuaalse kirjaoskuse põhimõtteid ja autoriõiguse reegleid.